Raadsvoorstel

Vergaderdatum	30 juni 2026
Portefeuillehouder	College van B&W
Behandelend ambtenaar	E. van der Linden
Afdeling/team	Gemeentesecretaris
Status	Versie 1.5 (10-06-26)

Onderwerp

Bestuurlijke toekomst gemeente Wormerland – uitkomsten participatietraject en voorlopige voorkeursrichting.

Voorgesteld besluit

De raad besluit:

1. Kennis te nemen van de uitkomsten van de inwonersraadpleging door bureau Populytics uitgevoerd in de periode van 10 april tot en met 14 mei 2026 en de dorpsgesprekken in de periode van 20 mei tot en met 28 mei (B.1).
2. Een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken voor de gemeente Purmerend als mogelijke fusiepartner en de gemeente Purmerend te verzoeken om na het zomerreces verkennende gesprekken te starten in het kader van de bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland.
3. De raad van de gemeente Alkmaar te verzoeken om verkennende gesprekken te starten over het toevoegen van de dorpskern Spijkerboor aan de gemeente Alkmaar.
4. De door de inwoners in de inwonersraadpleging hoogst gewaarde vier uitgangspunten met prioriteit mee te nemen in de verkennende gesprekken, te weten:
    1. Het karakter van de dorpen
    2. Het aanbod van voorzieningen in de dorpen
    3. Hoe de dagelijkse taken van de gemeente worden uitgevoerd
    4. Hoe de gemeente omgaat met grote plannen en onverwachte problemen oplost
5. In het vervolgproces onder andere als specifieke aandachtspunten verder uit te werken:
    a. Een ordentelijke overbruggingsperiode van de sociaal-maatschappelijke (contractuele) samenwerkingsafspraken met de gemeente Zaanstad.
    b. Specifieke aandacht te besteden aan de borging van de economische, industriële en culturele oriëntatie rond de Zaan(streek).
    c. De specifieke begrenzing van de dorpskern Spijkerboor.
    d. Een eenduidige bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de belangen die spelen rond het beheer en onderhoud van het Wormer- en Jisperveld
    e. Nadere oriëntatie uit te voeren op het gebied rond de Kalverschans.

Kern van het voorstel

Op basis van het vastgestelde geamendeerde raadsvoorstel Bestuurlijke Toekomst van 10 maart 2026 heeft het college van burgemeester en wethouders uitvoering gegeven aan het participatietraject. Het participatietraject bestaat uit een inwonersraadpleging, door middel van een inwonersenquête en dorpsgesprekken. Het doel daarbij is om enerzijds het draagvlak van inwoners te toetsen voor de genoemde scenario's en anderzijds om specifieke informatie op te halen over wat de inwoners van Wormerland (dorpsgericht) de belangrijke uitgangspunten vinden bij een aanstaande fusie. In dit raadsvoorstel ontvangt u de uitkomsten van het participatietraject, uitgevoerd door bureau Populytics.

Daarnaast treft u in dit raadsvoorstel het advies van het college aan om in ieder geval een voorlopige voorkeursrichting in het traject van de bestuurlijke toekomst uit te spreken, zodat een verkenning voor een mogelijk vervolg kan worden gestart. Een besluit over een voorlopige voorkeursrichting draagt bij aan een volgende stap in de bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland.

Aanleiding

De gemeente Wormerland staat voor een belangrijke beslissing over haar bestuurlijke toekomst. Zelfstandig blijven wordt namelijk niet langer als haalbaar en realistisch beschouwd. De gemeente krijgt steeds meer taken van de landelijke overheid, terwijl er minder geld beschikbaar is. Ook wordt het steeds lastiger om voldoende medewerkers te vinden en vast te houden. Daarnaast stopt de samenwerking met de gemeente Oostzaan omdat ook zij gaan fuseren. Daarom onderzoeken we verschillende scenario's voor de toekomst, zoals een fusie met de gemeente Purmerend of Zaanstad, of een opsplitsing van de gemeente.

De gemeenteraad van Wormerland heeft de afgelopen bestuursperiode een aantal besluiten genomen met betrekking tot de bestuurlijke toekomst van Wormerland. Het meest recent is het vaststellen van het raadsvoorstel van de gemeenteraad Wormerland van 10 maart 2026, inclusief het aangenomen amendement "keuze voorkeursrichting inzake het traject bestuurlijke toekomst" van POV, CDA, GroenLinks en D66.

Met het vaststellen van het geamendeerde raadsvoorstel van 10 maart 2026 heeft de gemeenteraad besloten:

1. een zelfstandig ontvlochten Wormerland (scenario D) als niet realistisch en onhaalbaar te beoordelen op basis van het aanvullende onderzoek van Necker en de aanvullende gesprekken met twee zelfstandige gemeenten van vergelijkbare omvang.
2. op dit moment nog géén voorlopige voorkeursrichting uit te spreken in het traject bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland.
3. in samenspraak met de raad, zo snel mogelijk na besluitvorming in de raad te starten met een participatietraject, in de vorm van een inwonersraadpleging, door middel van een inwoners enquête en dorpsgesprekken, waarbij het doel is om enerzijds draagvlak op te halen voor de genoemde scenario's, A. Fusie met Purmerend en B. Fusie met Zaanstad, waarbij de optie voor het opsplitsen van Wormerland (scenario C) nadrukkelijk wordt opengehouden. Anderzijds dient de participatie om specifieke informatie op te halen over wat voor de inwoners van Wormerland (dorpsgericht) de belangrijke uitgangspunten vinden bij een aanstaande fusie.
4. de uitkomsten van het participatietraject zwaar mee te laten wegen bij het nemen van een besluit over een voorlopige voorkeursrichting.
5. vóór het zomerreces een besluit te nemen over een voorlopige voorkeursrichting opdat het college na het zomerreces kan starten met verdiepende gesprekken in het vervolgproces richting fusie.

Uitkomsten participatietraject

Het college was verantwoordelijk voor de uitvoering van het geamendeerde raadsbesluit van 10 maart jl. Op 16 maart is het participatietraject opgestart met een eerste bijeenkomst met het bureau Populytics, wat het participatietraject uitvoerde. De begeleidingscommissie bestuurlijke toekomst (BT) is op procesniveau geïnformeerd gedurende het proces en heeft op procesniveau input kunnen geven. Tijdens het participatietraject is uw raad op twee momenten geïnformeerd over het verloop van het traject en de communicatieactiviteiten tijdens het traject door een raadsbericht op 14 april en 19 mei jl.
Het participatietraject bestaat uit twee onderdelen, de inwonersraadpleging en de dorpsgesprekken. De inwonersraadpleging heeft gelopen van 10 april tot en met 14 mei. De dorpsgesprekken met betrokken inwoners uit alle dorpskernen zijn gevoerd tussen 20 mei en 28 mei.

Met dit raadsvoorstel maken we de uitkomsten van de inwonersraadpleging en de dorpsgesprekken openbaar en kan iedereen kennisnemen van deze uitkomsten. In bijlage B.1 vindt u het definitieve rapport van Populytics. Een samenvatting van de uitkomsten van de inwonersraadpleging en de verdiepende dorpsgesprekken vindt u hieronder:

- In totaal hebben ruim 13.000 inwoners van Wormerland (vanaf 18 jaar) een uitnodiging ontvangen voor het invullen van de enquête van Populytics. 2.044 inwoners uit de gemeente Wormerland deden mee aan de raadpleging. Populytics geeft aan dat een opkomst van 15% in een dergelijke inwonersraadpleging ten opzichte van andere participatiemethodes, hoog is. Op basis van de aantallen en kenmerken zoals gender, leeftijd en opleidingstype van de deelnemers kunnen representatieve uitspraken gedaan worden over de uitkomsten van de enquête. Deze uitkomsten zeggen met een statische 95% zekerheid iets over de voorkeuren van onze inwoners van de gemeente Wormerland, zoals die gepresenteerd worden in het rapport (tenzij anders aangegeven).
- Aan het begin van de raadpleging werden inwoners gevraagd of zij het ermee eens zijn dat de gemeente onderzoekt met welke gemeente zij het beste kan fuseren in de toekomst. De meerderheid van de inwoners (71%) is het ermee eens dat de gemeente een fusie in de toekomst onderzoekt. Inwoners geven daarbij wel aan dat er behoefte is aan meer informatie over de fusiescenario's. 14 % van de inwoners is het (helemaal) oneens met het onderzoek naar fuseren in de toekomst.
- Op de 1e vraag van de inwonersraadpleging, of inwoners het een goed idee vinden als de gemeente Wormerland gaat fuseren met de gemeente Purmerend (scenario A), gaat fuseren met de gemeente Zaanstad (scenario B) of wordt opgesplitst (scenario C), is geen meerderheid voor één van de drie scenario's uitgesproken. Wel laten de resultaten per scenario zien dat er bij inwoners het meeste draagvlak is voor een fusie met Purmerend (scenario A), namelijk 47% is het hier mee (helemaal) eens. Een fusie met Zaanstad (scenario B) kan op het minste draagvlak rekenen, 23 % is het (helemaal) mee eens. Bij 35% van de inwoners is draagvlak voor als de gemeente opgesplitst wordt en per kern gefuseerd wordt. Deze percentages geven het percentage inwoners aan die per scenario aangegeven hebben het een goed idee te vinden.
- Van de kernen Jisp, Oostknollendam en Spijkerboor weet Populytics niet of de resultaten representatief zijn. Observationeel zien zij dat de meerderheid van de deelnemers uit Jisp (60%) en Wijdewormer/Neck (76%) een fusie met Purmerend een goed idee vindt. Ook zien we dat een ruime meerderheid (88%) van de deelnemers uit Spijkerboor een voorkeur heeft voor het scenario 'splitsen' en als kern een voorkeur heeft voor Alkmaar. De helft van de deelnemers uit Oostknollendam vindt splitsen een goed idee en van deze deelnemers voelt 40% zich het meeste thuis in Zaanstad. Bij de deelnemers uit Wormer is het meeste draagvlak voor Purmerend (47% voor een fusie met Purmerend) en het minste draagvlak voor Zaanstad (64% tegen een fusie met Zaanstad).

- De 2e vraag van de inwonersraadpleging heeft betrekking op welke voorkeuren inwoners hebben ten aanzien van de uitgangspunten voor de bestuurlijke toekomst van Wormerland. Er is een gedeelde steun onder inwoners over welke uitgangspunten belangrijker zijn dan andere, namelijk uitgangspunten gericht op de identiteit van en de voorzieningen in de dorpskernen en de (goede) uitvoering van taken door de gemeente. Inwoners geven minder prioriteit aan uitgangspunten over geld of over de verhouding van de gemeente met de regio en met haar inwoners.
- De meerderheid van de deelnemers waardeert de inwonersraadpleging positief en vindt het onderwerp belangrijk.

Uitkomsten eerdere onderzoeken en gesprekken
In het raadsvoorstel van 10 maart 2026 heeft het college de uitkomsten van de eerdere onderzoeken, zoals de quickscan van Necker, de gesprekken met Purmerend en Zaanstad en met de zelfstandige gemeenten Midden-Delftland en Waterland gepresenteerd. Deze uitkomsten zijn tot stand gekomen op basis van het raadsbesluit en de bijbehorende motie van 15 oktober 2025 van de raad, waarin drie trajecten zijn geïdentificeerd om de optie 'aansluiten bij de grote stad' af te wegen tegen de optie 'zelfstandigheid'. De begeleidingscommissie BT heeft aan de start van het traject verdiepende waarden meegegeven aan het college die bepalend zijn geweest in de gesprekken met de gemeente Purmerend en Zaanstad, namelijk:

1. Ruimte voor de lokale identiteit *('couleure locale')* van Wormerland
2. Behoud van het lokale voorzieningenniveau in Wormerland
3. Het organiseren van bestuurlijke nabijheid en benaderbaarheid voor inwoners van Wormerland
4. Kwaliteit van de dienstverlening aan inwoners van Wormerland
5. Voldoende slagkracht voor nieuw beleid en nieuwe ambities
6. Financiële toekomstbestendigheid
7. Ontwikkeling van de woonlasten
8. Voldoende impact vanuit de Wormerlandse belangen op regionale samenwerking
9. Draagvlak van inwoners uit Wormerland

De uitkomsten van deze drie trajecten zijn uitgebreid opgenomen in het raadsvoorstel van 10 maart jl., In het raadsvoorstel zijn door het college met een zo groot mogelijke zorgvuldigheid en objectiviteit de voor- en nadelen per verdiepende waarde in kaart gebracht (zie bijlage B.2).

Advies van het college van B&W
Het college realiseert zich dat de keuze voor een voorlopige voorkeursrichting een belangrijke keuze is voor de toekomst van Wormerland op de lange termijn. Het college is van mening dat de bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland zowel bij de gemeente Zaanstad als bij de gemeente Purmerend in goede handen is. Desalniettemin geeft het college de raad een advies voor een voorlopige voorkeursrichting, zoals in de voorgaande beslispunten is omschreven. Hierbij spelen naast onderstaande argumenten een aantal reflecties een rol:

- In het amendement bij het raadsbesluit van 10 maart jl. heeft de raad in meerderheid aangegeven de waarde 'Draagvlak van onze inwoners' zwaar te laten meewegen. Het college hecht veel belang aan de mening van de inwoners, zoals ook omschreven in het eerder aangenomen amendement.
- Van de acht uitgangspunten hebben de inwoners in de inwonersraadpleging de meeste waarde toegekend aan de volgende twee criteria: het behoud van het karakter van de dorpskernen en het behoud van het aanbod van voorzieningen in de dorpskernen. Dit heeft het college laten meewegen in het advies.

- Het college volgt de actuele ontwikkelingen in de gemeente Oostzaan op de voet en wij zien daar een voorkeur voor de gemeente Purmerend ontstaan. Het belang van het niet hoeven te ontvlechten van de OVER-organisatie weegt het college ook mee in het uiteindelijke advies.

Argumenten beslispunt 1
Het college adviseert de raad de uitkomsten van het participatietraject zwaarwegend conform het amendement mee te wegen in het besluit over de voorlopige voorkeursrichting voor een van de scenario's en de inwoners blijvend te informeren en te betrekken bij het vervolg.

Argumenten beslispunt 2 en 3
- Uit de inwonersraadpleging zien wij het meeste draagvlak van onze inwoners bij het scenario 'aansluiten bij de gemeente Purmerend'. Het scenario 'aansluiten bij Zaanstad' kan op het minste draagvlak rekenen.
- Daarbij geven de inwoners de meeste prioriteit aan de uitgangspunten: het karakter van de dorpskernen en het behoud van voorzieningen in de dorpskernen.
- In de inwonersraadpleging hebben de inwoners uit Spijkerboor aangegeven dat zij voorkeur hebben voor het opsplitsen van de dorpskern Spijkerboor naar gemeente Alkmaar. Het college adviseert een verzoek te doen aan de raad van de gemeente Alkmaar om verkennende gesprekken te starten voor het opsplitsen van de dorpskern Spijkerboor naar Alkmaar.

Argumenten beslispunt 4
- Het college neemt in haar overweging mee dat het behoud van de groen-landelijke karakter en dorpse identiteit en het behoud van voorzieningen het beste lijkt aan te sluiten bij de gemeente Purmerend.
- De acht verdiepende waarden worden, zoals de inwoners van de inwonersraadpleging hebben aangegeven bij de uitgangspunten voor een eventuele fusie, gewogen en het college geeft daarbij de meeste weging bij het te nemen besluit en in de verkennende gesprekken aan de volgende vier uitgangspunten:
  1. Het karakter van de dorpen
  2. Het aanbod van voorzieningen in de dorpen
  3. Hoe de dagelijkse taken van de gemeente worden uitgevoerd
  4. Hoe de gemeente omgaat met grote plannen en onverwachte problemen oplost
- Weliswaar hebben inwoners bovenstaande uitgangspunten meer waarde toegekend, het college attendeert de raad erop dat de inwoners de overige vier uitgangspunten, zoals eerder benoemd, ook als belangrijk zien,.

Argumenten beslispunt 5
- Het college geeft mee dat het vaststellen van een voorlopige voorkeursrichting het startpunt vormt voor gesprekken met de gemeente Purmerend. Hiermee maken wij nog geen definitieve keuze.
- In de gesprekken kunnen diverse belangrijke aandachtspunten aan de orde komen, naast de aandachtspunten die door inwoners genoemd zijn. Daarnaast zijn de volgende aandachtspunten van belang:
  a. Op dit moment heeft de gemeente Wormerland diverse sociaal-maatschappelijke (contractuele) samenwerkingsafspraken met Zaanstad, dit betekent dat de gemeente Zaanstad belangrijke taken voor de gemeente Wormerland uitvoert, zoals het verstrekken van uitkeringen, het uitvoeren van de leerplichtwet en het toezicht op jeugdzorgpartijen. Het is van belang om nu en in een eventuele overbruggingsperiode met veel zorg en aandacht hiermee om te gaan en hierover met Zaanstad het bestuurlijke gesprek aan te gaan om de continuïteit te waarborgen.

b. Met name de kern Wormer is sterk verbonden met de economische, industriële en culturele oriëntatie rond de Zaan(streek). De verbondenheid met de gemeente Zaanstad en de Zaanstreek is onder aandacht van het college en het eventueel aansluiten van Wormerland bij Purmerend vraagt zorgvuldigheid in het borgen van deze verbondenheid.
c. Voor het gesprek met de gemeente Alkmaar is het noodzakelijk om de grenzen van de dorpskern Spijkerboor specifiek te definiëren en deze verder uit te werken.
d. De bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van het Wormer- en Jisperveld is nu grotendeels belegd bij de gemeente Wormerland, Natuurmonumenten en de Provincie Noord-Holland. Dit vraagt om eenduidige bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de belangen die spelen rond het beheer en onderhoud van het Wormer- en Jisperveld.
e. In relatie tot het gebied rond de Kalverschans, het eigenaarschap van de gronden en de Zaanse sportverenigingen wordt een nadere oriëntatie uitgevoerd op het gebied rond de Kalverschans.

Tijdspad

17 juni 2026	Inspraakavond bestuurlijke toekomst Wormerland
22 juni 2026	Raadsbrede voorronde over bestuurlijke toekomst Wormerland
30 juni 2026	Besluit voorlopige voorkeursrichting over bestuurlijke toekomst Wormerland
Tot eind 2026	Verkennende gesprekken voeren met een fusiepartner
Eind 2026	Besluit tot bestuurlijke fusie in beide raden

Kanttekeningen

Zoals toegelicht in de raadsvergadering van 10 maart hebben de onderzoeken en de verkennende gesprekken veel informatie opgeleverd, maar is nog niet alles uitgewerkt. Dit is de informatie die op moment beschikbaar is om de volgende stap zetten in de besluitvorming over de bestuurlijke toekomst. De diepgang die bereikt wordt in een formele herindelingsscan in een Arhi-procedure zijn alleen te verkrijgen door met een van de gemeente verkennende gesprekken te gaan voeren en een intentie voor verdergaande samenwerking met elkaar uit te spreken.

Het college adviseert de raad in ieder geval om een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken. Een besluit over een voorlopige voorkeursrichting draagt bij aan een volgende stap in de bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland.

Financiële toelichting

Het uitvoeren van een nadere verkenning naar een bestuurlijke fusie zal aanvullende projectcapaciteit vragen. Een voorlopige financiële inschatting bedraagt van extra middelen ad € 60.000-80.000. Na besluitvorming in de raad op 30 juni, zal een financieel voorstel bij het Najaarsbericht worden meegenomen.

Vraag	Antwoord
1. Heeft dit voorstel financiële consequenties?	Ja
2. Zijn de financiële consequenties incidenteel?	Ja
3. Is er sprake van een investering?	Nee
4. Dekking binnen hetzelfde budget?	Nee
5a. Dekking exploitatie?	Nee
5b. Dekking reserve?	Nee De reserve Bestuurlijke Toekomst is na het onderzoek van Necker, de communicatie Bestuurlijke Toekomst en het participatietraject volledig uitgeput.
5c. Dekking voorziening?	Nee
6. Volledige dekking binnen begroting?	Nee

Communicatie en vervolg

Tegelijkertijd met het raadsvoorstel wordt een persbericht en een intern nieuwsbericht voor de medewerkers van de OVER-organisatie gepubliceerd. Ook de gemeente Purmerend en Zaanstad zijn geïnformeerd over het raadsvoorstel en de uitkomsten van het participatietraject.

Bijlagen

B.1 Gemeente Wormerland, Resultaten van een inwonersraadpleging over de bestuurlijke toekomst
B.2 Voor- en nadelen verdiepende uit gesprekken met Purmerend en Zaanstad

Het college van burgemeester en wethouders van Wormerland, 10 juni 2026

de gemeentesecretaris,

E. van der Linden

de burgemeester,

A.J. Michel-de Jong

Raadsbesluit

Nr. 2026/50

De raad van de gemeente Wormerland;

Gelet op

Het besluit van burgemeester en wethouders van 10 juni 2026
Het advies van de voorronde 22 juni 2026
Het bepaalde in de Gemeentewet en de Wet Gemeenschappelijk Regeling

Besluit

De raad besluit:
1. Kennis te nemen van de uitkomsten van de inwonersraadpleging door bureau Populytics uitgevoerd in de periode van 10 april tot en met 14 mei 2026 en de dorpsgesprekken in de periode van 20 mei tot en met 28 mei (B.1).
2. Een voorlopige voorkeursrichting uit te spreken voor de gemeente Purmerend als mogelijke fusiepartner en de gemeente Purmerend te verzoeken om na het zomerreces verkennende gesprekken te starten in het kader van de bestuurlijke toekomst van de gemeente Wormerland.
3. De raad van de gemeente Alkmaar te verzoeken om verkennende gesprekken te starten over het toevoegen van de dorpskern Spijkerboor aan de gemeente Alkmaar.
4. De door de inwoners in de inwonersraadpleging hoogst gewaarde vier uitgangspunten met prioriteit mee te nemen in de verkennende gesprekken, te weten:
1. Het karakter van de dorpen
2. Het aanbod van voorzieningen in de dorpen
3. Hoe de dagelijkse taken van de gemeente worden uitgevoerd
4. Hoe de gemeente omgaat met grote plannen en onverwachte problemen oplost
5. In het vervolgproces onder andere als specifieke aandachtspunten verder uit te werken:
a. Een ordentelijke overbruggingsperiode van de sociaal-maatschappelijke (contractuele) samenwerkingsafspraken met de gemeente Zaanstad.
b. Specifieke aandacht te besteden aan de borging van de economische, industriële en culturele oriëntatie en historische binding van de kernen Wormer, Jisp en Oost Knollendam rond de Zaan(streek).
c. De specifieke begrenzing van de dorpskern Spijkerboor.
d. Een eenduidige bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de belangen die spelen rond het beheer en onderhoud van het Wormer- en Jisperveld
e. Nadere oriëntatie uit te voeren op het gebied rond de Kalverschans en Zaanoevers.
6. een maandelijkse terugkoppeling op hoofdlijnen van de verkennende gesprekken in de reguliere raadsvergadering.

[1] Scenario's zijn in willekeurige volgorde beschreven.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de Raad van de gemeente Wormerland, gehouden op 30 juni 2026,

de griffier,

I.P. Vrolijk

de voorzitter,

A.J. Michel-de Jong